لەو بڕوایەدا نیم بوارێکی تر بۆ داهێنان لە دەرەوەی دڵی شکاوەوە هەبێ*.. نەژاد عزیز سورمێ

*** (لەو بڕوایەدا نیم بوارێکی تر بۆ داهێنان لە دەرەوەی دڵی شکاوەوە هەبێ..) پیکاسۆ**

نالێم نەبووە، بەڵام کەم وارێك کەوتووە ، لە ڕۆژنامەگەریی خۆماندا دیدارێك یا هەڤپەیڤینێکی ڕۆژنامەنووسیم دیبێ بە مەبەستێك کرابێ هەڵوێستێك یا بابەتێکی شایەستە بە هەڤپەیڤین بووبێت حاڵەتێکی داهێنانی تێدا دەربڕابێ ، کە بە داخەوە زۆر جاران بوون و نەبوونیان وەکو یەك وا بووە… بەش بە بار ئەم دیاردەیە (کە بەڕاستیش لەم چەند ساڵانەی دوایدا بووە بە دیاردە) بە خاڵێکی تری پاشاگەردانی ڕۆژنامەنووسیمانی دەبینم ، چونکە پێم وایە دیداری ڕۆژنامەنووسی.. بە تایبەتیش کە بە دیوی دونیای کولتوور و داهێناندا دەشکێتەوە ئەگەری بزواندن و جۆشدانی چالاکی و بزاڤە هەمەلایەنەکانی هونەرێ کە لە لای ئێمە بەداخەوە بووە بە بەشێك لە مینبەر و ستێجی ئەوانەی عەوداڵی ناو و ناوبانگن و هیچیتر! تەنانەت وەك لقێکی گرنگی ڕۆژنامەگەریش بەو ڕەنگە بایەخی پێ نەدراوە. چونکە هەمیشە لەسەر لاپەڕەی ڕۆژنامە و شاشەی تەلەفزیۆن و هێڵی دیکەی ڕاگەیاندن، ئەوەی دیتراوە یا بە قسە هێنراوە یا وەك خودی خۆی ، یاخود وەکو پلەی وەزیفەکەی یا هەر هۆیەکی تری دەرەوەی داهێنان و مەودا جیاجیاکانی بووە نەك یا بیانوویەکی پێویست… ئەم لایەنەش دەهێڵم لە سەری بنووسرێ، بەڵام من لێرەدا ئەم چەند دێڕەم بە پێویست زانی پێش ئەوەی بەشێکی ئەو دیدارە بخەمەڕوو کە بە پێی ڕۆژنامەی (العرب)ی لەندەنی (ژمارەی ڕۆژی 16-10-1987سیدنی ئێرۆل لەگەڵ (پیکاسۆ)دا کردوویە و لە ڕۆژنامەشدا بڵاوی نەکردووەتەوە، پێدەچێ (العرب)یش لەو کتێبەی وەرگرتبێ کە ئێرۆل لە سەر پیکاسۆی نووسیوە. با پێکەوە دیدارەکە بخوێنینەوە و نەختێك بە خۆمان و دیدارە ڕۆژنامەگەریی و پرسیارە ڕۆژنامەنووسییەکانماندا بچینەوە بە تایبەتیش لە بواری کولتوور و ژیانی ڕووناکبیریماندا .

(-: سیدنی ئێرۆل) (+: پیکاسۆ)

-: ئەم دونیایە چی پێ دای؟

+ ئەو ڕەنگەی پێدام کە تا دوای مردنیش بە دوایدا دەگەڕێم… ئەم دونیایە پرسیارت دەداتێ ، گرنگ ئەمەیە… لەو بڕوایەدام پرسیار هێ و ئەگەری بەهرەداری و لێزانی ژیانە…

ئەمەش ئەوە ناگەیێنێ، منیش وەك خەڵكی تر لە نیشانەی پرسیار بگەم… بەڵام لێڕامینە! سەیری ئەوەی نیشانەی پرسیاری بەم شێوەیە(؟) داناوە چەند سریالی بووە… بێگومان لەو حاڵەتە مرۆییە عەوداڵ بە دوای وەڵامەی هەڵێنجاوە…

-: تۆ لە كارەكانتدا ، هەوڵت داوە بە دوای وەڵامدا بگەرێی؟

+: ڕاستیی ، وەڵام لە لای من گرنگ نەبووە ، ڕەنگە هەر لەبەر ئەوە بوو بۆ وەڵام لە هەموو شتێكدا هەیە… بۆ من گرنگتر ئەوە بووە لەوان وەڵامە ، كە زۆر جار گێلانە و بێ سەروبەرن ، پرسیاری لە ئاست مرۆقی لێ هەڵێنجم. دەبووایە بە مێژوودا بچمە خوار ، بچم مەسەلا تا دەگەمە، شارستانییەتی (مایا)،

تا ئەو هەوڵە جوامێرانەیە بدۆزمەوەكە بۆ تێگەیشتنی دونیا دراوە… گومانی تێدا نییە، ڕۆڵەی ئەم هۆزە غەریبانە چەمكی وایان پێ بووە جێی سەرسۆمان… دەنا چۆن بەرد دەبێتە بوونەوەرێكی كولتووری؟

ڕۆڵەی ئەو هۆزانە بە جۆرێك بەسەر سەنگتراشیدا كەوتبوون ، وەك بڵێی بەو باوەڕە گەیشتبن بەرد خۆی بڕیاری دابێ شێوەیەكی تر وەربگرێ… ئادەمزاد وایە… زۆران هەن بڕوایان وایە بە كۆششی هەمەلایەنەیان بە دوای (خود)دا دەگەڕێن كەچی لە حەقیقەتیشدا لە پێناوی شێوەیەكی تر لەگەڵ خوددا هەڵدێن!

-: با تۆ وەك نموونەیەكی زیندوو وەربگرین…؟

+ : باشە با وابێ… بەڵام نامەوێ وای بۆ چووبی من بە فڵچە و بە هۆی فڵچەوە یا هەر شتێكی تر خەباتم كردبێ تاكو ببم بە (ڕیوی) یا (مریشك)… من دەمویست ببم بە منێكی تر… دیارە كە وێنەكە لە لای تێدا تەماوی دەردەكەوێ… بەڵام پێویستە نەختێك لە زمان لا بدەین… ئا ئەو بێدەنگییە، دەشێ وێنەكە چاتر دەربخا… تۆ دەبێ بچیتەوە ژوورەكەی خۆت و هەموو شتێك دابخەی. دەرگا… پەنجەرەكان… ئەوجار داوا لە دەنگەكانی دی كە بە هۆیەك لە هۆیەكان ماونەتەوە بكەی بچنە دەرەوە… ئەگەر بە عەشق و ڕەزای خۆشیان نەچنە دەرەوە، دەتوانی بە دەنگی خۆت وەدەریان نێی… پێ بە خۆت هاوار كە ، وەك ئەوەی هەوڵ دەدەی پێلە چۆلەكەیەكی كێوی دەربكەی ، ئینجا چاو و گوێت دەم و دەست داخە و بیركەوە ، چۆن دەبیە ئەوەكەی تر.

ئەوەی بە دوایدا دەگەڕێی.

- : وەکو بڵێی تۆ داوای لێڕامانیی هیندی دەکەی؟

+: نەء… نەخێر… هەرگیز من لەگەڵ حەساندنەوەی تەندا نیم.

من لەگەڵ ئەوەدام لەش ماندوو بکرێ… پێویستە لەشمان هەمیشە ماندووبێ تاکو نەبێتە بار بە سەرمانەوە… - : لەوانەیە ڕەفتارت لەگەڵ لەشدا بۆیە بەو چەشنە بێ، چونکە بە ڕاستی تێی نەگەیشتووی. هەمیشە دەبینین لەش لە کارەکانتدا بە لە باڵ یەکدەر هاتووی و ون دێتە بەر چاو؟ + : ئەمە ڕاستە… من ناتوانم لەش بە یەك بارستە ببینم… چۆن دەبێ، لەکاتێکدا ڕۆحت لە باڵیەك دەرهاتبێ و بە تەواویش هەستی پێ بکەی. لەش بریتیە لە چەند درێژبوونەوەیەکی ناهاوسەنگ و منیش ئیعتوبارێك بە بنەما ئەکادیمییەکان نادەم… بەڵکو وا پێویست دەکا لە هەموو شتەکان بچمە دەرەوە… دەزانی کردوومە و… چوومەتە دەرەوە…

- : تاکو جارێکی تر بگەڕێیەوە… مەگەر وا نییە؟

+ : ئەتۆ وای بۆ دەچی… بەڵام لە ڕاستیدا جیایە… من هەمیشە لە شتدا بە دوای ناشت گەڕاوم! لە ئادەمزاددا بە دوای نائادەمی… هەر وایشە، گەڕان لە (دژ) هاوسەنگیمان دەداتێ… من پێم وایە کە هونەر لەسەر ئەم ڕێسایە، گەڕان بە دوای دژ ، کێل دەبێتەوە…

- : ئایا دژە پیکاسۆ چییە؟

+ : بە تەبیعەتی حاڵ پیکاسۆیە… لێرەشدا من نامەوێ دیالیکتێکی مارکس بەکار بێنم ، کە شت دژە خۆیشی تێدایە و لە ململانێی هەمیشەیشدا… من لەو بڕوایەم دژ لە دەرەوەمانە و ئێمەش بە دوای دا ڕادەکەین… ئەگەر لە ناوەوەماندا بووایە ، ئەوا لە بەردەم حاڵەت و ناحاڵەتمان تێدا دەمرد… چار نەبوو یەك ئەوی دی دەکوشت…

- : هەست دەکەین لە تابلۆکانتدا (□ەنگ)ت لە (دەنگ)زیاتر بەکار هێناوە؟

+ : ئەمە ڕاستە زۆریش ڕاستە… وا دەردەکەوێ ناشت لە هاوار کاریگەر تر بێ، بۆیە وای دەبینم تابلۆکانم هاوارێکی مەزنیان لە خۆدا گرتووە… من مەبەستیشم ئەو هاوارە نییە کە بە زەبری کۆئەندامی هەناسەدانەوە دێتە دەرێ… هاوارێکی تر هەیە تەواو جیاواز. لەوانەیە ئەو هاوارە بێ کە لە پەیکەری ئێسقانماندا بێ. من بە خۆم بە ترس و کەیف و سەرسڕمان و بێ موبالاتیەوە لە بەرامبەر پەیکەرە ئێسقانان وەستاوم… سەردانی مۆزەخانانم دەکرد پەیکەرە ئێسقانیەکان ببینم و لێیان وردبمەوە… زۆر جار دەمپرسی: تۆ بڵێی ئەو پەیکەرانە حاڵەتی پێش ئادەمییەت یا پاش ئادەمیەت پێك نەهێنن… ئەو پرسیارەشم هەمیشە لەگەڵدا بووە…

-: کەچی لەگەڵ ئەوەشدا پەیکەرە ئێسقانمان لە کارەکانتدا نەدیوە؟

+: لەوانەیە ئەمە لە ئەنجامی ترسەوە بووبێ… من دانی پێدا دەنێم هەندێ کات بە چەشنێك لە مردن ترساوم باوەڕ نەکردە… مردن ئەو حاڵەتەیە، لێمان ناگەڕێ ببین، لە حەقیقەتیشدا کە تۆ بە چەند ساڵێکی دیاری کراوەوە مەحکووم دەبی، چار نییە مەحکوومی خەمۆکییەکیش دەبیەوە بەڵێ من دەڵێم ئینسانی ئەبەدی…

-: کەقەددیس ئۆگستین لەو حاڵەتە دوا وتی: مردن لە پێناوی ئادەمزاددا داهێنراوە تاکو نەبێ بە شتێ، گریمان ئینسانێك توانی هەزاران ساڵ بژی… ئایا نابێ بە شتێ؟

+: بۆچی ئەدی ئەو ساڵانەی تێیدا دەژین، چڕکردنەوەی هەزاران ساڵ نییە… لەگەڵ ئەوەشدا بە وێنەیەکی کەمنەزیر پێی بکەینەوە… زۆر کەس تەمەننای مردن دەکەن، بەڵام کە بۆشیان هەڵدەکەوێ بمرن لێی هەڵدێن… ئەمما ئەوانەی خۆیان دەکوژن، ئەوانە دەیانەوێ لەوەکەی تر ڕزگاریان بێ، نەك لە خۆیان، ئینجا ئەو ئەوەکەی ترە ئافرەتی دوورەوەکەوتوو بێ یا سەروسامانێکی لە کیس چوو… کە هەمیشەش ئەوانی ترن دەبنە هۆی ئەو لە کیسچوونە یا ئەگەر نەخۆشی بێ. گەلێ جار لەو بڕوایەدا دەبین شەیتان میکرۆبی بۆ هێناوین… من دەڵێم ئەگەر ئینسان هەزاران ساڵیش بژی نابێ بە هیچ … دەبێ بە ئینسان…

-: بەڵام مەودای ئۆرگانی ئادەمزاد، بە کاتێکی دیاری کراوەوە بەندە…شانەکان چار نییە وەختێ هەر لە نێو دەچن؟

+ : ئێستا زاناکان مژدەی (شانە ڕەهاکان) مان دەدەنێ ئەو شانانەی ناخورێن و سیلاك نابن، لەو باوەڕەشدا نیم زاناکان درۆ بکەن… زۆر جار خەیاڵ دەبێ بە واقیع.

-: لێرەدا بوارم بدە قسەت ببڕم و بڵێم ئەو خەیاڵە دێتە جێ کە لە چوار چێوەی واقیع دا بێ، بەڵام لە دەرەوەی واقیع، خەیاڵ زۆری پێناچێ دەبێ بە تراوێلکە و سەراب؟

+ : لەوەدا لەگەڵت نیم، چونکە مەرج نییە ئەو ماددەیەی لە هێنانە دی خەیاڵدا بەکاری دەهێنین، ماددەیەکی واقیعی بێ… تەنانەت ئەو دەمەی خانووەکانیشمان دروست دەکەین ماددەیەکی لە خەیاڵ و لە نێو خەیاڵدایە. دەنکە گەنم چۆن چۆنی ماددەیەکی واقیعیە کە تێیدا بۆ گوڵ دەربکا و ببێ بە گوڵەگەنم؟ پێویستە خەیاڵ هەبێ تاکو شتەکان بگۆڕێن.

- : وایە… بەڵام خەیاڵ وەك حاڵەتێك لە دەرەوەی شتەکان؟

+: لە شتەکانیشدا بۆچی… ئەوەتا من بە چەند چرکەیەك دەچمە حاڵەتێکی ویژدانی، هەست بە ماندووبوونێکی زۆر دەکەم، لەوانەیە

بە چەشنە مردنێکی کاتیی… ڕەنگە بتوانم بڵێم هەست بە(نەمردن) دەکەم لەو کاتەیدا بیرێکم بە دواوە دەبێ ، لەسەر قوماش یا بەرد یا برۆنز بێتە دی… ئەو نەمردنەیش جۆرێکە لە ئیشی بێ دیماهیی.

– : بۆچی نەتگوت (ژیان) و (نەمردن)ت بەکار هێنا؟

+ چونکە (ژیان) دژی (مردن) نییە، بەڵکو درێژبوونەوەیەکی پێشترە. تۆ لەو باوەڕەدانی زۆر حاڵەت هەیە(کۆتاییان) پێش (سەرەتاییان) دەکەوێ؟ ئەگەر لەگەڵ فەیلەسوفەکانیشدا بڕۆین ، ئەوا دەڵێین بەهرەوەری و لێزانی ژیانە… دیماهییە بە پێش کەوتووەکانە.

- : لەو حاڵەتەدا مردن چی لێ دێ؟

+ : سەرەتای بەرەواژ، ئەو کەشیشەی لە یەکەمین ڕۆژدا دەمانناسێنی پێمان دەڵێ: (هاتی بۆ ئەوەی بمری). مەرج نییە ئەو دەستەواژە گێلانەیە بڵێمەوە تا لەم حەقیقەتە بگەم. لە یەکەمین چرکەدا ئادەمزاد هەست دەکا بۆ ئەوە هاتووەتە دونیا کە شوێنێك بۆ چاوەڕوانی بگرێ. هەموومان هاتووین چاوەڕێ بین… لە ڕێگای ئەو چاوەڕوانیەشدا هەوڵ دەدەین شتێك بکەین. وا ڕێك نەکەوتووە چووبیتە لای دکتۆری ددان، لە کاتێکدا هەست بە ئازارێکی زۆر دەکەی ، دەبینی لە ژوورەکەی تەنیشت چاوەڕوان دەبی و خەڵکی دیکەشت لەگەڵدایە و تۆیش هەوڵ دەدەی لەگەڵیان بئاخڤێی یا خۆت بە گۆڤارێ ، شتێ؛ مژوول بکەی تا دەرگات بەڕوودا دەکرێتەوە… ئێمە هەمیشە لە بەر ئەو دەرگایەداین کە وەختێك دەکرێتەوە.

- : دەڵێی بە پێچەوانەی خۆت دەپەیڤی… تۆ بڵێی ژیان بەو بەرنامەدارییە بێ؟

+: نەموتوە بەرنامەدار، من وتم شوێنێك هەیە بۆ چاوەڕوانی و دەرگایەك هەیە چاوەڕێمانە…

- : لە پشت ئەو دەرگایەوە چ چاوەڕوانت دەکا؟

+ نامەوێ هیچ شتێك چاوەڕێم بێ… چونکە ماندووم… دەمەوێ تا هەتایی بنووم… ژیانی من بریتی بوو لە سەعاتێکی نەوەستاو… میلەکانی بە خێراییەکی شێتانە دەسوڕانەوە… ئەوە هەستم بووە و ئەوەش پەنجەکانم بوون زیاتر لە جارێك لە زەمەندا ژیاوم… گەلەکم هەناسە سوار بووە برادەر… ئای چەند جارانم بەزەیی بەو کەسانەدا هاتووەتەوە کە لە تابلۆکانمدا دەرم خستوون… وا هەست دەکەم لە ئازارێکم گلاندوون کە دەبووایە هەر خۆم بە تەنێ تێیدا بژیم.

- : مەبەستت ئەوەیە بڵێی ئەو کەسانە هەمیشە و تا هەتا بە دواتەوەن؟

+: بەڵێ ، بەڵێ بە ڕاستی بە دوامەوەن ، بەڵام لە لایەن زۆرانیشەوە چەپڵـەم بۆ لێـدراوە و زۆریـش لـەسـەر کارەکـانم نووسـراوە ، کـە دەبووایە ناوە ناوە خۆم بە زل زانیبا. کەچی هەمیشە هەست بە دڵتەنگی دەکەم ، من هەرگیز ناڵێم ژیان بریتی بووە لە کارەساتێك و بە عەرەبانەیەکی تایە زل بەڕێوە چووە. ڕاستیی ژیانی من ئەنجامی تێنەگەیشتنێك بووە بە ناوی (خۆشەویستی) نێوان ژن و پیاوێك…

- : تۆ بە خۆت تووشی ئەو چەشنە تێکنەگەیشتنانە نەبووی؟

+: بێگومان. ئافرەت زۆر پێویستە. پێویستە تاکو هەمیشە دڵت تێك بشکێنێ من لەو باوەڕە دانیم بوارێکی تر لە دەرەوەی دڵی شکاوەوە هەبێ بۆ داهێنان… هەمیشە لەو باوەڕەدا بووم خۆشەویستی ڕاست ئەوەیە کە لە ئەنجامی تێکنەگەیشتنێکی ڕاستەقینەدا پەیدا دەبێ. ژنێك چۆن دەتوانێ پیاوێکی خۆش بووێ کە کت و مت وەکو خۆی بێ ژن پیاوی ناجووری لەگەڵ خۆیدای خۆش دەوێ… ئەمەشم لە تابلۆکانمدا زۆر بە ڕوونی دەربڕیوە یا وەك ڕەخنەگران ناوی لێ دەنێن بە تەماوییەکی قـووڵ… ژن.. ڕووی دژم… ئـەو بـەرم… ژانەکـەی تـرم دەردەبڕێ ، مـن عاشقێکی خراپم… لە حەقیقەتیشدا عاشقێکی ناوازەم .